

Orjinal Makale

Ergenlerin benlik algısı üzerinde algılanan ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolü: Bir yapısal eşitlik modellemesi*

Yunus Kaya,^{1**} Fatma Öz²

¹Siirt Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü, Siirt

²Lokman Hekim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara

Özet

Amaç: Ergenlik döneminde, ebeveyn tutumları, ebeveynlerle ve akranlarla kurulan ilişkiler ergenin içinde bulunduğu gelişimsel dönemin rol ve sorumluluklarını yerine getirmede büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, ergenlerin benlik algısı üzerinde algıladıkları ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolünü belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma verileri, 13–18 yaş aralığındaki 700 ergenden, Anne-Baba Tutum Envanteri, Ebeveyn ve Akran Bağlanma Envanteri ve Piers-Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen araştırma verileri, tanımlayıcı istatistikler ve yapısal eşitlik modeli kurularak analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma bulgularına bakıldığında, korelasyon analizi sonucunda ergenin benlik gelişiminde algılanan ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin anlamlı düzeyde etkisi olduğu bulunmuştur. Kurulan yapısal eşitlik modeli sonucunda, ergenin bağlanma stillerinin benlik algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunurken ($\beta=0.79$; $p<0.05$), algılanan ebeveyn tutumunun benlik algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı ($\beta=0.11$; $p>0.05$) bulunmuştur. Ancak ergenin benlik algısı üzerinde algılanan ebeveyn tutumunun bir etkisi olmazken, algılanan ebeveyn tutumunun ergenin bağlanma stilleri üzerinde pozitif anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur ($\beta=0.77$; $p<0.05$).

Sonuç: Tüm bu sonuçlar ışığında ergenin benlik gelişiminde algılanan ebeveyn tutumunun ve bağlanma stillerinin önemli düzeyde etkisinin olduğu bulunmuştur. Ergenin içinde bulunduğu gelişimsel sürecin sağlıklı bir şekilde atlatılmasında, hem içinde bulunulan dönemde hem de yetişkin yaşamda ki gelişimsel sorumlulukların yerine getirilmesinde, ruhsal sorunların azaltılmasında ebeveynlerle kurulan ilişkinin güvene dayalı olmasının ve algılanan ebeveyn tutumlarının demokratik yönde oldukça sürecin daha sağlıklı ve üretken bir şekilde atlatılmasına neden olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma; benlik algısı; ebeveyn tutumu; ergenlik.

Ergenlik dönemi; bireyin çocukluktan çıkıp yetişkinlik dönemindeki hayatına hazırlandığı gelişimsel bir süreçtir ve bu süreçte ergenlerde, fiziksel, bilişsel, ruhsal ve sosyal birtakım değişimler meydana gelmektedir.^[1,2] Ergen, bu değişimleri uyum sağlamaya çalışırken en temel gelişimsel görevi, birey olarak kim olduğunu keşfetmesi, yetenek ve becerilerini tanıması ve yetişkin yaşamı için sağlıklı bir benlik algısı oluşturmaktır.^[3,4] Ergenin bu dönemi sağlıklı atlatabilmesi, gelişimsel rollerini yerine getirebilmesi ve olumlu bir benlik gelişimi için

ebeveynlerinin desteğine, rehberliğine, temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanmasına ihtiyacı vardır.^[5-7] Ebeveynleri ile güçlü bağlar kurabilen, temel duygusal ve ruhsal gereksinimleri karşılanan ve rehberlik sağlanan ergenler bu gelişimsel süreci öz yeterlilik algıları yüksek, sosyal ilişkilerde başarılı ve benlik gelişimi desteklenerek sağlıklı bir şekilde atlatmaktadır.^[8-10]

Aile, içindeki üyelerin ruhsal, sosyal, aidiyet duygusu ve kimlik gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Özellikle çocukluk ve

Konu hakkında bilinenler nedir?

• Ergenlik döneminde, ebeveynlerle ve akranlarla kurulan ilişkiler, bu ilişkilerde güvenli bağların kurulması, temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerin karşılanması ergenin bu gelişimsel sürece uyum sağlamasını ve benlik gelişimini olumlu yönde desteklemektedir.

Bu yazının bilinenlere katkısı nedir?

• Ergenlerin, benlik gelişimi üzerinde ebeveyn tutumlarının ve güvenli bağlanmanın önemli derecede etkisi olduğu bulunmuştur. Ancak kurulan model sonucunda güvenli bağlanmanın benlik algısını doğrudan yordadığı, ebeveyn tutumlarının benlik algısını bağlanma üzerinden dolaylı olarak yordadığı bulunmuştur.

Uygulamaya katkısı nedir?

• Ebeveynlere yönelik etkili ebeveynlik becerileri uygulamaları, ergenin gelişimsel süreç içerisinde temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanmasına, içinde bulunduğu gelişimsel dönemde ve yetişkin yaşantısında güvenli bağlar kurmasına, olumlu benlik gelişimine ve ruhsal sorunların azalmasına neden olacaktır.

ergenlik döneminde bireyler aile içerisinde birçok beceri öğrenmekte, davranış kalıpları geliştirmekte, kendileri için önemli olan kişilerin tutumlarıyla kendilerini tanımakta ve yetişkin yaşamdaki kişiliğin gelişimi için önemli temeller atmaktadırlar.^[11-13] Aile içerisinde çocuk ve ergenin gelişiminde birçok faktör önemli rol oynar ancak bunların en başında ebeveyn tutumu gelmektedir. Özellikle ergenlik dönemi ile birlikte meydana gelen değişimler ergen için zorluklara ve stres dolu bir döneme neden olduğundan ebeveyn tutumunun önemi daha da ön plana çıkmaktadır. Ancak fonksiyonel olmayan aileler, doğru olmayan yetiştirme tarzları ve ebeveyn tutumları ergenlerin yaşadığı zorlukların ve stresin, problemleri davranışlara dönüşmesine sebep olarak bazı ergenlerin bu dönemi akranlarına göre daha zor geçirmelerine yol açmaktadır.^[13-16]

Ebeveynler ergenin gelişimini desteklemek adına zaman zaman aşırı kontrol uygulayabilmekte, aşırı hoşgörölü ya da ihmali edici olabilmektedir. Bu bağlamda, fonksiyonel olmayan ebeveyn tutumları ergenin gelişimsel süreç içerisinde yaşadığı zorlukları daha da arttırabilmektedir.^[12,13,16] Ebeveyn tutumları üzerine çalışan Baumrind, demokratik, otoriter, izin verici ve ihmalkâr ebeveyn tutumları olmak üzere dört tip ebeveynlik tarzı tanımlamıştır.^[17-19] Demokratik ebeveynler, çocuklarının ihtiyacı olan sevgi, yakınlık, ait olma, destek ve bakım gibi temel gereksinimlerini karşılar ve bu gereksinimlere karşı hassas davranırlar. Otoriter ebeveynler ise, çocuklarının davranışlarını sürekli olarak izler, kontrol altında tutarlar ve yönetirler ancak çocuklarının gereksinimleri olan sevgi, bakım ve sıcaklık gibi ihtiyaçlarına karşı duyarlı değildirler. Bu ebeveynler, kuralların hakim olduğu bir çevre yaratarak ve çocuklarının bu kurallara uymalarını beklerler ve uyup uymadıklarını dikkatli bir şekilde takip ederler. İzin verici ebeveynler, çocuklarının ilgi, sevgi, bakım ve sıcaklık gereksinimlerine karşı cevap veren ve duyarlı ebeveynler iken çocukların davranış kontrolü, izlemi ve rehberlik konusunda yönlendirici değildirler. İhmalkâr tutumdaki ebeveynler ise, hem çocuklarının temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerini karşılamayan hem de çocuklarının davranışlarını kontrolünü ve izlemeyi sağlamayan ebeveynlerdir. Bu ebeveynler çocuklarının davranışlarını destekleyici ya da rehberlik edici

davranışlarda bulunmazken sürekli olarak çocuklarını eleştirir ve gereksinimlerini ihmal ederler.^[17-19] Baumrind'in tanımladığı ebeveyn tutumları incelendiğinde, ergenin içinde bulunduğu gelişimsel dönem dikkate alınarak özerkliğinin desteklenmesi, temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanması ve davranışlarına aşırı kurallar konulmadan rehberlik yapılması olumlu benlik gelişimi açısından en ideal ebeveyn tutumu olarak tanımlanmaktadır.^[11,20] Ancak ergenin, gereksinim duyduğu sevgi ve desteğin karşılanmaması, davranışlarının sürekli olarak eleştirilmesi ya da cezalandırılması benlik gelişiminde önemli sorunlara neden olabilmektedir. Bu bakımdan demokratik ebeveyn tutumu içerisinde yetişen ve ebeveynleri ile güçlü bağlar kurabilen ergenler akranlarına göre kıyaslandığında daha bireysel olmayı başarmış, ruhsal olarak daha sağlam, atılgan, sosyal yeterlilikleri yüksek, kendi duygu ve düşüncelerini yöneten bağımsız bireyler olmaktadır.^[14,15,21]

Bağlanma; insanın kendisi için önemli olan diğer bireylerle güçlü duygusal bağlar kurma eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Bowlby,^[22,23] erken dönemde bebeğin birincil bakım vereni ile kurduğu ilişkinin daha sonraki dönemlerde diğer kişilerle kuracağı bağlanma davranışının temelini oluşturduğunu savunur. Yaşamın ilk döneminde bebeğin temel fizyolojik, duygusal, ruhsal ve güvenlik gibi gereksinimleri ortaya çıktığında annenin bu gereksinimlere verdiği tepkiler ve karşılama hassasiyeti ile bağlanma örüntüsü şekillendirmektedir. Erken dönemde bakım verenlerin bebeğin temel duygusal, ruhsal, fiziksel ve güvenlik gibi gereksinimlerini karşılaması güvenli bağlanmanın temellerini oluşturmaktadır.^[22-25] Bu bağlamda, erken dönemde bakım verenler ile kurulan güvenli bağlar ergenlik ve yetişkinlik döneminde bireyin diğer kişilerle kuracağı ilişkiler için bir temel oluşturmaktadır. Ergenin içinde bulunduğu gelişimsel dönemin sorumluluklarını yerine getirebilmesi, güçlü sosyal bağlar kurabilmesi ve özerkliğini kazanıp bireyselleşebilmesi için güvenli bağlanma önemli bir temel oluşturmaktadır.^[23,24] Ebeveynleri ile güvenli bağlar kurabilen ergenler, çevre ile daha fazla etkileşimde bulunmakta, akranları ile kurdukları ilişkilerinde empati ve uygun iletişim becerilerini daha sık kullanmakta, ilişkilerinde güven duygusu, alınan doyum ve toplumsal becerileri daha yüksek olmaktadır.^[5,9,26,27] Güvenli bağlar kuramayan ergenler ailelerinden tamamen kopabilmekte, yakın ilişkiler kurmayan, güvenmeyen, yaşadığı zorluklarla tek başına baş etmeye çalışan, anksiyeteli, depresif ve yalnız kişiler olabilmektedir. Bu durum ergenin kendisini çaresiz olarak hissetmesine ve ruhsal olarak zorlanmasına, arkadaşlık ya da yakın ilişkilerinde sorunlara ve aldıkları doyumun azalmasına neden olmaktadır.^[8,27-30] Sonuç olarak ebeveynleri ve akranları ile güvenli bağlar kuran ergenler, sosyal ve duygusal yeterlilikleri, yardım ve destek isteyebilme becerileri yüksek ve ruhsal, duygusal ve fiziksel sağlıklarını önemli derecede etkileyerek benlik gelişimini olumlu yönde desteklemektedir.^[26,31-33]

Ergenlik döneminde, fiziksel, ruhsal, sosyal ve bilişsel alanda meydana gelen değişimler sonucunda ergen bir taraftan bu değişimlere uyum sağlamak bir taraftan da özerk bir birey olmaya, sosyal olarak güçlü duygusal bağlar kurmaya, kendini keşfetmeye ve sağlıklı bir kimlik oluşturmaya çalışmaktadır. Bu döneme

min sağlıklı atlatılması için sadece içinde bulunulan dönemde değil erken çocukluk döneminden itibaren bakım verenler tarafından temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerin karşılanarak kurulan güvene dayalı ilişkiler ve ebeveyn tutumları önemli olmaktadır. Bu bağlamda, ergenlik dönemi hem ergenler hem de ebeveynleri için zorlu bir süreç olmakla birlikte ve bu süreçte hem ergenlerin hem de ebeveynlerin rehberliğe ihtiyaçları olduğu literatürde vurgulanmaktadır.^[34,35] Psikiyatri hemşirelerinin, koruyucu ruh sağlığı uygulamaları doğrultusunda gelişimsel bir kriz içerisinde olan ergenlere ve ebeveynlerine yönelik danışmanlık uygulamalarını planlaması, ergenlerin bu süreci sağlıklı bir şekilde atlatarak sağlıklı yetişkinler olmasında önemli olacaktır.^[36,37] Bu nedenle, ebeveynlere yönelik etkili ebeveyn tutumlarını geliştirmek ve fonksiyonel olmayan ebeveyn tutumlarını azaltmak adına ebeveyn güçlendirme programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Aynı zamanda ergenlere yönelik içinde buldukları gelişimsel döneme uyumunu artıracak, kendilik algılarını güçlendirecek ve riskli gruplara yönelik koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin planlanması gerekmektedir.^[38-40] Psikiyatri hemşireleri, ergenin sağlık benlik gelişimi için kendini tanıma, duygularını tanıma ve yönetme, problem çözme, atıl-ganlık becerisi gibi terapötik müdahalelerde bulunarak ergenin gelişimsel sürece uyumunu artırmalıdır.^[34,35]

Bu çalışma, ergenlerin benlik algıları üzerinden algıladıkları ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolünü değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmada, 1) Ergenlerin bağlanma stilleri (akrana, anneye ve babaya) ile benlik algısı arasında bir ilişki var mıdır? 2) Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumu ile benlik algısı arasında bir ilişki var mıdır? 3) Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumu ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki var mıdır? 4) Ergenlerin benlik algıları üzerinde bağlanma stilleri ve algılanan ebeveyn tutumlarının rolü nedir? sorularına yanıt aranmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tasarımı

Bu çalışma, ergenlerin benlik algıları üzerinde algıladıkları ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolü değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı türde tasarlanmıştır. Araştırma verileri Ankara ilinin Çankaya İlçesinde yer alan üç anadolu lisesinden toplanmıştır. Elde edilen veriler yapısal eşitlik modeli ile analiz edilmiştir. Yapısal eşitlik modeli, bir istatistik tekniği olmaktan ziyade, çok sayıda istatistik tekniğini barındıran, teorilerin test edilmesinde ve yeni modellerin geliştirilmesinde kullanılan bir istatistiksel analizdir. Deneysel olmayan araştırmalarda, nedenselliğe ve davranışların altında yatan süreçlere ilişkin modellerin test edilmesini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu nedenle yapısal eşitlik modeli ile gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki ilişkilerle ilgili hipotezlerin test edilmesini sağlayan geniş kapsamlı bir istatistiksel yöntemdir.^[41,42]

Katılımcılar

Çalışmaya dahil edilmede; (1) hem ergenin hem de ebeveynle-

rinin araştırmaya katılma konusunda gönüllü olması ve aydınlatılmış onam formunu imzalaması, (2) katılımcının herhangi bir ruhsal ya da araştırma sorularını anlamasına engel olacak zihinsel hastalığının olmaması, (3) katılımcı her iki ebeveynle bağlanmayı ayrı ayrı değerlendireceği için her iki ebeveyninde hayatta olması, (4) 9. ve ya 10 sınıfta eğitimine devam etmesi kriterleri aranmıştır. Bu kriterleri karşılamayan, verilerin toplanması sırasında çalışmadan çıkmak isteyen ya da sorularının hepsini yanıtlamayan katılımcılar çalışma dışı bırakılmıştır.

Çalışma verileri dahil edilme kriterlerine uyan, 9. ve 10. sınıfa devam eden 13-18 (15.20±0.75) yaş aralığındaki üç farklı anadolu lisesine devam eden 700 ergenden toplanmıştır. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine bakıldığında, %57.3'ünün kadın, annelerin %37.7'sinin ilköğretim düzeyinde, babaların ise %46'sının üniversite-lisansüstü eğitim seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların %85.6 çekirdek aileye sahip olduğunu ve %67.0'si ailelerinin ekonomik durumunu gelirini giderine eşit olarak belirtmiştir (Tablo 1).

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu katılımcıların yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim durumu ve ailenin ekonomik düzeyini belirleyen sorulardan oluşmuştur.

Tablo 1. Ergenlerin tanıtıcı özellikleri (n=700)

	n	%
Cinsiyet		
Erkek	299	42.7
Kadın	401	57.3
Yaş ortalaması (15.20±0.75)		
13-15 yaş	455	65.0
16-18 yaş	245	35.0
Sınıf		
9. sınıf	353	50.4
10. sınıf	347	49.6
Anne eğitim		
İlköğretim	264	37.7
Lise	215	30.7
Üniversite-Lisansüstü	221	31.6
Baba eğitim		
İlköğretim	196	28.0
Lise	182	26.0
Üniversite-Lisansüstü	322	46.0
Aile tipi		
Çekirdek aile	599	85.6
Geniş aile	54	7.7
Parçalanmış aile	47	6.7
Ailenin ekonomik durumu		
Geliri giderinden az	47	6.7
Geliri giderine eşit	469	67.0
Geliri giderinden fazla	184	26.3

Anne Baba Tutum Envanteri (ABTE): Bu envanter, 1972'de Kuzgun tarafından geliştirilmiş, 1996'da Kuzgun ve Eldelekli-oğlu^[43] tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olup 40 soru ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; otoriter, demokratik ve koruyucu-istekçi anne baba tutumlarıdır. Alt ölçeklerin Cronbach-Alfa değerleri ise, Demokratik Tutum alt ölçeği için 0.89, Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Ölçeği için 0.82 ve Otoriter Tutum alt ölçeği için 0.78'dir. Bizim çalışmamızda Cronbach-Alfa değerleri ise Demokratik Tutum alt ölçeği için 0.91, Koruyucu-İstekçi Tutum alt ölçeği için 0.85, Otoriter Tutum alt ölçeği için 0.82 olarak bulunmuştur. ABTE, beş basamaklı likert tipi bir ölçek olup her madde için cevaplar 1'den 5'e kadar (1=Hiç uygun değil, 5= Tamamen uygun); derecelendirilmiştir. Demokratik Tutum alt ölçeği 15 sorudan oluşmaktadır ve bu alt ölçekten alınabilecek maksimum puan 75, minimum puan ise 15'tir. Alınan puan arttıkça ergenin anne baba tutumunu demokratik olarak algılaması artmaktadır. Koruyucu-İstekçi Tutum alt ölçeği, 15 sorudan oluşmaktadır ve bu alt ölçekten alınabilecek maksimum puan 75, minimum puan ise 15'tir. Alınan puan arttıkça ergenin anne baba tutumunu koruyucu-istekçi olarak algılaması da artmaktadır. Otoriter Tutum alt ölçeği, 10 sorudan oluşmaktadır ve bu alt ölçekten alınabilecek maksimum puan 50, minimum puan ise 10'dur. Alınan puan arttıkça ergenin anne baba tutumunu otoriter olarak algılaması artmaktadır.^[43]

Piers-Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği (PHÇÖKÖ): Piers ve Harris^[44] tarafından 1964 yılında 9–20 yaş arasındaki çocukların özgüvenleri, öz kavramları ve kendileri ile ilgili algılamalarını ve değerlendirmelerini ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması 1985 yılında Çatak ve Öner^[45] tarafından yapılmıştır. Ölçek 80 sorudan oluşmaktadır ve cevaplar "Evet" ya da "Hayır" olarak verilmektedir. Ölçeğin puanlaması doğru cevaba göre yapılmaktadır doğru cevap bir puan, yanlış cevap ise sıfır puandır. Ölçeğin bir kesim noktası olmadığı için ölçekten ne kadar yüksek puan alınırsa çocuğun benlik algısının o kadar yüksek olduğunu düşündürmektedir ve yüksek puan kişinin kendisi hakkında olumlu, düşük puan ise kendisi hakkında olumsuz düşünce ve duygulara sahip olduğunu gösterir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 80, minimum puan ise 0'dır. Bizim çalışmamızda PHÇÖKÖ'nün Cronbach-Alfa değeri 0.90 olarak bulunmuştur.

Ebeveyne ve Akarana Bağlanma Envanteri (EABE): Anne-baba ve akrana bağlanmayı ölçmek için kullanılan "EABE", Armsden ve Greenberg^[46] (1987) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada, Raja ve ark.^[47] (1992) tarafından geliştirilen 12 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Günaydın ve ark.^[48] tarafından 2005 yılında yapılmıştır. EABE, 7 basamaklı likert tipi bir ölçektir (1= asla, 7= daima). Ölçeğin alt boyutları olan akrana, anne ve babaya bağlanma puanlarının ayrı ayrı hesaplanmaktadır ve her bir alt boyuttan alınabilecek maksimum puan 84, minimum puan ise 12'dir. Bu alt ölçeklerden alınan puanlar arttıkça ergenin akrana, anneye ve babaya daha fazla güvenli bağlandığını göstermektedir. Cronbach alfa değerleri anne formu için .88, baba formu içinse .90'dır. EABE alt ölçeklerinin Cronbach-Alfa değerleri bizim ça-

lışmamızda Akarana Bağlanma alt ölçeği için 0.63, Anneye Bağlanma alt ölçeği için 0.80, Babaya Bağlanma alt ölçeği için 0.84 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın yapılması için Çankaya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve okul yöneticilerinden izin alınarak araştırma verileri toplanmıştır. Araştırma verileri toplanmadan önce rehber öğretmen eşliğinde tüm katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler belirlenmiştir. Katılımcıların yaşları 18'in altında olduğu için ebeveynlerinden izin alınmıştır. Ergenlerin ebeveynlerinden izin alabilmek amacıyla çocuklarının araştırmaya katılımı için davet yazısı gönderilmiş ve ebeveyni izin veren ergenler araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama araçları, katılımcılara araştırmacı ve rehber öğretmen gözetimi altında dağıtılmış ve her bir katılımcının formları doldurması yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri; araştırmacılar tarafından kodlanıp SPSS 20.0 istatistik yazılım programında analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler sayı ve yüzdelik ile gösterilmiştir. ABTE, PHÇÖKÖ ve EABE Kısa Formu arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin benlik algısı üzerindeki rolü değerlendirmek için kurulan yapısal eşitlik modeli için AMOS 23 V programı kullanılarak analiz edilmiştir. Standartize edilmiş regresyon katsayılarına bakılarak ergenlerin benlik algıları üzerinde algılanan ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolü değerlendirilmiştir. Kurulan modelin geçerliliğini değerlendirmek için, CMIN/df değeri, CFI ve RMSEA değerlerine bakılmıştır. Model uyumu değerlendirirken, CMIN/df değerinin 0 ile 3 arasında, CFI değerinin 0.95'ün üstünde ve RMSEA değerinin ise 0.08 altında olmasının kurulan modelin iyi uyum gösterdiğini ve kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.^[49]

Etik Onay

Araştırmanın etik açıdan uygunluğu için ise Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 08.07.2015 tarihli ve GO 15/431-12 karar numarası ile etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular

Tanımlayıcı Analizler

Katılımcılara uygulanan ölçüm araçlarından elde edilen puan ortalamaları, standart sapmaları ve ölçüm araçlarının birbirileri ile olan ilişkileri Tablo 2'de yer almaktadır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, Demokratik Tutum ile Ebeveyne ve Akarana Bağlanma Envanteri alt ölçekleri ve benlik algısı arasında ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenirken Koruyucu-İstekçi Tutum ve Otoriter Tutum alt ölçekleri ile Ebeveyne ve Akarana Bağ-

Tablo 2. ABTE, EABE ve PHÇÖKÖ tanımlayıcı ve korelasyon analizleri

Alt ölçekler	Ortalama	SS	1	2	3	4	5	6
1- Demokratik tutum	60.24	11.48						
2- Koruyucu-istekçi tutum	19.83	7.36	-0.426*					
3- Otoriter tutum	38.55	11.10	-0.728*	0.647*				
4- Akarana bağlanma	59.48	10.86	0.340*	-0.191*	-0.300*			
5- Anneye bağlanma	64.77	14.55	0.673*	-0.405*	-0.620*	0.404*		
6- Babaya bağlanma	59.32	17.47	0.594*	-0.309*	-0.506*	0.402*	0.544*	
7- PHÇÖKÖ toplam puan	55.56	11.82	0.497*	-0.332*	-0.530*	0.478*	0.515*	0.503*

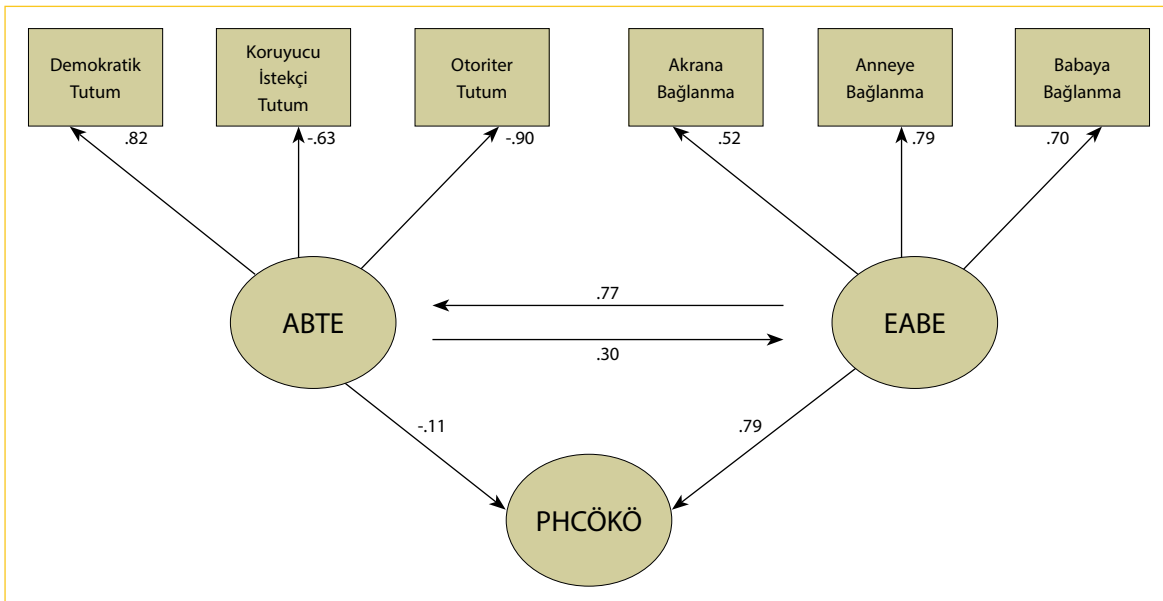
*p<0.01. PHÇÖKÖ: Piers-Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği; ABTE: Anne Baba Tutum Envanteri; EABE: Ebeveyne ve Akarana Bağlanma Envanteri; SS: Standart sapma.

lanma Envanteri alt ölçekleri ve benlik algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ebeveyne ve Akarana Bağlanma Envanteri alt ölçekleri ile benlik algısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (p<0.01).

Yapısal Eşitlik Modeli Analizi

Ergenlerin benlik algıları üzerinde bağlanma stillerinin ve algıladıkları ebeveyn tutumunun rolünü belirlemek için yapısal eşitlik modeli kurularak test edilmiştir. Modelde bağımsız değişken olarak bağlanma stilleri ve algılanan ebeveyn tutumu, bağımlı değişken olarak benlik algısı belirlenmiştir. Modelin standardize edilmiş tahmin sonuçları Şekil 1'de sunulmuştur. Ebeveyne ve Akarana Bağlanma gizil değişkenleri için faktör yükleri 0.52–0.79 arasında değişirken, algılanan ebeveyn tutumu gizil değişkeni için faktör yükleri 0.63–0.90 arasında değiştiği ve benlik algısı gizil değişkeni için faktör yükleri 0.11–0.79 arasında değişmektedir. Benlik gizil değişkeninin açıklanan varyansı %50'si algılanan ebeveyn tutumu ve bağlanma gizil değişkenlerinin direkt etkilerinden hesaplanmıştır.

Kurulan yapısal eşitlik modeline ilişkin model uyum indeksleri değerlendirildiğinde, $\chi^2/df=29.231/9$, $CMIN/df=3.248$, $CFI=0.991$ ve $RMSEA= 0.057$ değerleri kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Standardize edilmiş regresyon (Beta) katsayılarına bakıldığında, bağlanma stillerinin benlik algısı üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ($\beta=0.79$; $p<0.05$) bulunmuştur. Benlik algısını, bağlanma puanlarının nasıl etkilediğine bakıldığında anneye bağlanmanın ($\beta=0.79$; $p<0.05$) en çok yordayıcı etkisi olduğu, sırasıyla babaya bağlanma ($\beta=0.70$; $p<0.05$) ve akarana bağlanma ($\beta=0.52$; $p<0.05$) durumlarının benlik algısı üzerinde yordayıcı etkisi olduğu görülmektedir. Algılanan ebeveyn tutumunun benlik algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı ($\beta=0.11$; $p>0.05$) bulunurken, bağlanma stilleri üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ($\beta=0.77$; $p<0.05$) bulunmuştur. Ergenin bağlanma stilleri üzerinde hangi ebeveyn tutumunun daha etkili olduğuna bakıldığında ise otoriter ebeveyn tutumunun ($\beta= -0.90$; $p<0.05$) ergenin bağlanma stilleri üzerinde negatif yönde en fazla yordayıcı etkisi olduğu, demokratik ebeveyn tutumunun ($\beta=0.82$;

Şekil 1. Yapısal Eşitlik Modeli Analizi. ABTE: Anne-Baba Tutum Envanteri; EABE: Ebeveyne ve Akarana Bağlanma Envanteri; PHÇÖKÖ: Piers-Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği.

$p < 0.05$) pozitif yönde yordayıcı bir etkisi olduğu ve koruyucu istekçi ebeveyn tutumunun ($\beta = -0,63$; $p < 0.05$) ergenin bağlanma stilleri üzerinde negatif yönde yordadığı görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda, ergenlerin benlik algılarını açıklamada bağlanmanın stillerinin algılanan ebeveyn tutuma göre daha fazla etkiye sahip olduğu, algılanan ebeveyn tutumunun da ergenin benlik algısını bağlanma stilleri üzerinden dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur.

Tartışma

Ebeveyn tutumları ve aile ortamının ergenin fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişiminde önemli etkileri olduğu literatürde sıklıkla belirtilmektedir.^[7,50,51] Ülkemizde son yıllarda değişen aile yapısı ve ebeveynlerin eğitim durumunun yükselmesi aile içindeki tutumların daha demokratik olmasına neden olurken, bazı aileler hala geleneksel aile özelliklerini korumakta ve bu ailelerde kadınlar çocukların bakımı ile ilgilenirken, baba evin ekonomik sorumluluğunu üstlenmekte ve çocukları ile olan ilişkileri kısıtlı olmaktadır.^[52,53] Bu durum ergenlerin, akranlarının aileleri ile kurduğu ilişkileri gözlemlediğinde kendisinin ailesi ile olan ilişkilerini sorgulamasına ve sorunları içselleştirmesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada, ergenlerin benlik algısı üzerinde algıladıkları ebeveyn tutumu ve bağlanma stillerinin rolü değerlendirilmiştir.

İlk olarak yapılan tanımlayıcı analizler sonucunda, ergenlerin bağlanma stilleri ile benlik algısı arasında anlamlı ilişkinin olduğu, akrana ve ebeveynlere güvenli bağlanmanın ergenlerin benlik algısı puan ortalamasını artırdığı görülmektedir. Literatürdeki sonuçlar çalışma bulgularını destekler nitelikte olup ergenin, ebeveyne ve akarana güvenli bağlanma davranışı geliştirmesinin benlik algısını olumlu yönde etkilediği, gelişimsel görev ve sorumluluklarını yerine getirmesine ve gelişimsel sürece uyumunun daha sağlıklı olmasına neden olduğu görülmektedir.^[8,27,54,55] Ebeveyne ve akarana güvenli bağlanan ergenler, ilişkilerinde güçlü duygusal ve sosyal bağlar kurabilmekte, ebeveynlerinden güvenli bir şekilde ayrılarak daha özerk bireyler olmakta ve gereksinim duyduklarında ebeveynlerinden duygusal ve davranışsal destek alabilmektedir. Bu durum ergenin kendine olan güveninin, sosyal ve duygusal destek mekanizmalarının artmasına ve daha atılgan bireyler olmasına neden olarak benlik algısını olumlu etkilemektedir. Ergenin algıladığı ebeveyn tutumu ile benlik algısı arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ise, ebeveyn tutumları demokratik yönde algılandıkça benlik puan ortalamalarının arttığı, koruyucu-istekçi ve otoriter yönde algılandıkça benlik puan ortalamalarının azaldığı bulunmuştur. Demokratik tutuma sahip ebeveynler ergenlerin gelişimsel süreçte temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerini karşılamakta, sıcak ilişkiler kurabilmekte, otonomisini destekleyerek ergenin benlik gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Ancak otoriter ya da koruyucu-istekçi olan ebeveynler ergenlerin otonomisi ve bireyselleşmesi konusunda gerekli desteği sunamamakta, ergenin gelişimsel sorumluluklarını yerine getirirken aşırı koruyucu, baskıcı ve eleştirel olmaları, psikolojik ve davranışsal kontrol uygulama-

larının fazla olması ergenlerin benlik gelişiminde sorunlara neden olmaktadır.^[7,9,10,50] Literatürdeki çalışma sonuçları incelendiğinde ebeveynler ile kurulan yakın, sıcak ve özerkliği destekleyen ilişkiler ve ebeveynlerin demokratik tutumu ergenlerin benlik gelişimi olumlu yönde etkilemektedir. Ancak, aşırı koruyucu-istekçi, otoriter veya reddedici ebeveyn tutumu ergenin kendisine yönelik olumsuz tutumlar oluşturmaya neden olarak benlik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.^[13,16,21,51] Algılanan ebeveyn tutumu demokratik oldukça ergenin gelişimsel süreçte özerkliği desteklenmekte, gelişimsel süreçteki rol ve sorumluluklarını yerine getirirken ebeveynleri tarafından rehberlik yapılmaktadır. Bu durum ergenin benlik gelişimini olumlu etkilemektedir. Ancak ebeveyn tutumu koruyucu ya da otoriter oldukça ergen süreç içerisinde yaşadığı sorunları ebeveynleri ile paylaşamamakta, gerekli desteği görememekte, fiziksel, ruhsal ve sosyal alanda sorunlara neden olarak benlik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Ergenin algıladığı ebeveyn tutumu ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ise, ebeveyn tutumunu demokratik yönde algıladıkça akarana ve ebeveyne güvenli bağlanma puanlarının arttığı, otoriter ve koruyucu-istekçi olarak algılandıkça akarana ve ebeveyne güvenli bağlanma puanlarının azaldığı bulunmuştur. Nunes ve Mota^[7] (2017) yaptıkları çalışmada ergenin ebeveyn tutumlarını demokratik olarak algılaması artıkça güvenli bağlanma puanlarının arttığı, otoriter ebeveyn tutumunun ergenin güvenli bağlanma puanlarını azalttığını bulmuşlardır. Diğer araştırmalarda da çalışma bulgularına benzer şekilde, ergenin ebeveyn tutumunu demokratik yönde algıladıkça ebeveyne ve akarana güvenli bağlanma puanlarının arttığı görülmektedir.^[10,56] Ergenin ebeveyn tutumunu koruyucu istekçi ve otoriter yönde algılaması artıkça akarana ve ebeveyne güvenli bağlanma puan ortalamalarının azaldığı bulunmuştur. Literatürdeki bulgular çalışma bulguları ile benzer şekildedir ve ergenin ebeveyn tutumlarını koruyucu-istekçi ya da otoriter olarak algılaması ebeveyne ve akarana güvenli bağlanma puan ortalamalarının azaldığı belirtilmektedir.^[5,9,57] Erken gelişimsel süreçten içinde bulunulan gelişimsel sürece kadar temel duygusal ve ruhsal gereksinimleri karşılanan, gereksinim duydukları rehberliği ve desteği alan ergenler ebeveynlerine güvenli bağlanmaktadır. Ebeveyne güvenli bağlanma sonucunda ergen tüm yakın ve duygusal ilişkilere öğrendiği bağlanma davranışını genelleyerek akranlara ve kendisi için önemli olan diğer kişilere güvenli bağlanmasına neden olmaktadır.

İkinci olarak, ergenin benlik algısı üzerinde algılanan ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolü yapısal eşitlik modeli kurularak değerlendirilmiştir. Kurulan model sonucunda, ergenlerin ebeveyne ve akarana güvenli bağlanmanın benlik üzerinde anlamlı derecede etkisinin olduğu bulunmuştur ancak anne ile kurulan güvenli bağların ergenin benlik algısı üzerinde baba ve akarana güvenli bağlanmaya göre daha fazla yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Algılanan ebeveyn tutumlarının ergenin benlik algısı üzerindeki rolünü değerlendirildiğinde ise ebeveyn tutumlarının benlik algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Ebeveyn tutumlarının ergenin benlik algısı üzerinde doğrudan etkisi olmazken, algılanan ebeveyn

tutumlarının bağlanma stillerini anlamlı yönde açıkladığı bulunmuştur. Otoriter ve koruyucu istekçi ebeveyn tutumu ergenin güvenli bağlanma davranışını negatif yönde yordarken, demokratik ebeveyn tutumunun pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda, ergenin algıladığı ebeveyn tutumunun benlik algısını doğrudan yordamazken bağlanma stilleri üzerinden dolaylı olarak yordadığı bulunmuştur. Literatürdeki yapılan çalışmalara bakıldığında, ebeveynlerle güçlü duygusal bağların kurulmasında algılanan ebeveyn tutumunun etkisi olduğu, demokratik ebeveyn tutumunu güçlü duygusal bağların kurulmasını pozitif olarak etkilerken, otoriter ya da izin verici ebeveyn tutumunu güçlü duygusal bağların kurulmasını negatif olarak etkilediği görülmektedir.^[7,51,57] Ebeveyn tutumları, ebeveynler ile güvene dayalı ilişkilerin kurulması ve bu ilişkilerde ergenin temel duygusal ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanması ergenin akrana güvenli bağlanma davranışı geliştirmesinde, yaşanan davranışsal ve ruhsal problemlerin azalmasında ve benlik algısı üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmektedir.^[8,10,50] Ebeveynleri ve akranları ile güvenli bağlanma davranışı geliştiren ergenlerin, kendisine yönelik algılarının daha fazla olumlu olmasına, otonomik ve öz yeterlilik duygularının yüksek olmasına, ruhsal ve davranışsal sorunların daha az olmasına neden olduğu görülmektedir.^[51,54,55] Güvenli bağlanma davranışının temelinde erken gelişimsel süreçte anne ile kurulan ilişki önemli olmaktadır. Anne ile kurulan ilişkide temel güven duygusunun sağlanması, duygusal ve ruhsal gereksinimlerin karşılanması sonucunda çocuk öğrendiği bağlanma davranışını diğer kuracağı ilişkilere genellemektedir. Bu nedenle anne ile kurulan güvenli bağların benlik algısı üzerinde daha fazla etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bağlanma davranışı benlik algısı üzerinde doğrudan yordayıcı etkisi olurken ebeveyn tutumlarının dolaylı etkisinin nedeni ise bağlanma davranışının erken gelişimsel süreçte daha etkin olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Algılanan ebeveyn tutumları demokratik oldukça ebeveynle kurulan güvenli bağların daha da güçlenmesine, koruyucu ve ya otoriter oldukça kurulan bağların zedelenmesine neden olduğundan benlik algısı üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, ergenlik döneminde meydana gelen değişimlere uyum sağlamanın yanında benlik gelişiminde algılanan ebeveyn tutumlarının ve güvenli bağlanma davranışlarının önemli derecede etkisi olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda psikiyatri hemşireleri koruyucu ruh sağlığı uygulamaları doğrultusunda hem ergenlere hem de ailelere uygulayacağı girişimler önemli olacaktır. Öncelikli olarak psikiyatri hemşireleri ebeveynlere güvenli bağlanma ve etkili ebeveynlik becerileri konusunda eğitimler planlaması, çocuk ve ergenlerin içinde buldukları gelişimsel dönemi daha sağlıklı atlatmalarına sağlayacaktır. Ebeveynlere uygulanacak olan etkili ebeveynlik becerileri eğitimleri, çocuk ve ergenlerde karşılaşılabilecek olan davranışsal ve ruhsal sorunların en aza indirilmesini sağlayacaktır. Ancak ebeveynlere uygulanacak olan eğitimler konusunda ergenle-

rin ebeveynlerinden beklentilerinin ne olduğuna yönelik daha kapsamlı nicel ve nitel yöntemlerin kullanıldığı karma desenli araştırmaların yapılması önerilmektedir. Elde edilen araştırma sonuçları doğrultusunda kültüre özgü etkili ebeveynlik becerileri eğitim programlarının oluşturulması önerilmektedir. Psikiyatri hemşirelerinin yapacakları uygulamaların sadece ebeveynlerle sınırlı kalmaması aynı zamanda ergenlerin içinde buldukları gelişimsel döneme uyumunu artırmaya yönelik bireysel ve grup bazlı uygulanacak programlar geliştirmesi önemli olacaktır. Bu uygulamalarla ergenin içinde bulunduğu gelişimsel dönemi fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı atlatmasını sağlayarak özerk, kendine güvenen, sosyal ilişkilerde güçlü bireylerin yetişmesine ve olumlu benlik gelişimine destek olacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada çeşitli sınırlılıklar bulunmaktadır. İlk sınırlılık, ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve bağlanma stilleri sadece ergenler tarafından değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin uyguladıkları ebeveyn tutumları ve onların ergenlere olan bağlanma stilleri değerlendirilmemiştir. İkinci bir sınırlılık, araştırmamıza katılmaya gönüllü olup ancak 18 yaş altı oldukları için ebeveynleri tarafından araştırmaya katılmasına izin verilmeyen ergenler çalışmaya dahil edilmemiştir. Üçüncü sınırlılık, ebeveyn bağlanma stilleri anneye ve babaya bağlanma olarak ayrı değerlendirildiği için çalışmaya ebeveyn kaybı olan ergenler dahil edilmemiştir. Son sınırlılık ise, çalışmaya sadece Ankara'nın Çankaya ilçesinde yer alan üç Anadolu Lisesi dahil edilmiş olup çalışmadan elde edilen sonuçlar bu nedenle genellenemez.

Çıkar çatışması: Bildirilmemiştir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazarlık katkıları: Konsept – Y.K., F.Ö.; Dizayn – Y.K., F.Ö.; Denetim – F.Ö.; Finansman – Y.K.; Materyal – Y.K.; Veri toplama veya işleme – Y.K.; Analiz ve yorumlama – Y.K., F.Ö.; Literatür arama – Y.K.; Yazan – Y.K.; Kritik revizyon – Y.K., F.Ö.

Kaynaklar

1. Kroger J. Identity development: Adolescence through adulthood. London, United Kingdom: Sage Publications Inc.; 2000.
2. Öztürk MO, Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları I. 13th ed. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi; 2015.
3. Eriş Y, İkiz FE. Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkileri. Turkish Studies 2013;8:179–93.
4. Santrock JW. Ergenlik (Siyez DM, Translation Editor). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şt.; 2017. (Original study, publication date 2012).
5. Chow CM, Hart E, Ellis L, Tan CC. Interdependence of attachment styles and relationship quality in parent-adolescent dyads. J Adolesc 2017;61:77–86.
6. Glatz T, Cotter A, Buchanan CM. Adolescents' Behaviors as Moderators for the Link between Parental Self-Efficacy and Parenting Practices. J Child Fam Stud 2017;26:989–97.
7. Nunes F, Mota CP. Parenting styles and suicidal ideation in

- adolescents: mediating effect of attachment. *Journal of Child and Family Studies* 2017;26:734–47.
8. Lee JY, Park SH. Interplay between attachment to peers and parents in Korean adolescents' behavior problems. *Journal of Child and Family Studies* 2017;26:57–66.
 9. Liu Y, Fei L, Sun X, Wei C, Fang L, Zhongguan L, et al. Parental rearing behaviors and adolescent's social trust: Roles of adolescent self-esteem and class justice climate. *Journal of Child and Family Studies* 2018;27:1415–27.
 10. Meesters C, Muris P, Dibbets P, Cima M, Lemmens L. On the Link between Perceived Parental Rearing Behaviors and Self-conscious Emotions in Adolescents. *J Child Fam Stud* 2017;26:1536–45.
 11. Hardy SA, Bhattacharjee A, Reed Li A, Aquino K. Moral identity and psychological distance: the case of adolescent parental socialization. *J Adolesc* 2010;33:111–23.
 12. Kazemi A, Solokian S, Ashouri E, Marofi M. The relationship between mother's parenting style and social adaptability of adolescent girls in Isfahan. *Iran J Nurs Midwifery Res* 2012;17:S101–6.
 13. Esmali Kooraneh A, Amirsardari L. Predicting Early Maladaptive Schemas Using Baumrind's Parenting Styles. *Iran J Psychiatry Behav Sci* 2015;9:e952.
 14. Deshpande A, Chhabriya M. Parenting styles and its effects on adolescents' self-esteem. *International Journal of Innovations in Engineering and Technology* 2013;2:310–5.
 15. Freeze MK, Burke A, Vorster AC. The role of parental style in the conduct disorders: a comparison between adolescent boys with and without conduct disorder. *J Child Adolesc Ment Health* 2014;26:63–73.
 16. Roskam I, Stievenart M, Meunier JC, Noël MP. The development of children's inhibition: does parenting matter? *J Exp Child Psychol* 2014;122:166–82.
 17. Baumrind D. Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development* 1966;37:887–907.
 18. Baumrind D. Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth & Society* 1978;9:239–67.
 19. Baumrind D. The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence* 1991;1:56–95.
 20. Geldard K, Geldard D. Ergenler ve Gençlerler Psikolojik Danışma Proaktif Yaklaşım (Pişkin M, Translation Editor). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şt.; 2013. (Original study, publication date 1999).
 21. Otani K, Suzuki A, Matsumoto Y, Sadahiro R, Enokido M. Affectionless control by the same-sex parents increases dysfunctional attitudes about achievement. *Compr Psychiatry* 2014;55:1411–4.
 22. Bowlby J. *A secure base: Clinical applications of attachment theory*. Routledge, London: J.W. Ainsworth Ltd.; 1988.
 23. Bowlby J. *Sevgi Bağlarının Kurulması ve Bozulması* (Kamer M. Translation Editor). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları; 2014. (Original study, publication date 1979).
 24. Bowlby J. *Attachment and Loss Vol. I: Attachment*. 2nd ed. New York, USA: Basic Books; 1982.
 25. Blum HP. Separation-individuation theory and attachment theory. *J Am Psychoanal Assoc* 2004;52:535–53.
 26. Blomgren AS, Svahn K, Åström E, Rönnlund M. Coping Strategies in Late Adolescence: Relationships to Parental Attachment and Time Perspective. *J Genet Psychol* 2016;177:85–96.
 27. Chen BB. Parent–adolescent attachment and academic adjustment: The mediating role of self-worth. *Journal of Child and Family Studies* 2017;26:2070–6.
 28. de Vries SL, Hovee M, Stams GJ, Asscher JJ. Adolescent-Parent Attachment and Externalizing Behavior: The Mediating Role of Individual and Social Factors. *J Abnorm Child Psychol* 2016;44:283–94.
 29. Szalai TD, Czeglédi E, Vargha A, Grezsa F. Parental attachment and body satisfaction in adolescents. *Journal of Child and Family Studies* 2017;26:1007–17.
 30. Wilkinson RB. Best friend attachment versus peer attachment in the prediction of adolescent psychological adjustment. *J Adolesc* 2010;33:709–17.
 31. Cai M, Hardy SA, Olsen JA, Nelson DA, Yamawaki N. Adolescent-parent attachment as a mediator of relations between parenting and adolescent social behavior and wellbeing in China. *Int J Psychol* 2013;48:1185–90.
 32. Mikulincer M, Shaver PR. An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry* 2012;11:11–5.
 33. van der Watt R. Attachment, parenting styles and bullying during pubertal years. *J Child Adolesc Ment Health* 2014;26:251–61.
 34. Lee TY, Lok DP. Bonding as a positive youth development construct: a conceptual review. *ScientificWorldJournal* 2012;2012:481471.
 35. Porzig-Drummond R, Stevenson RJ, Stevenson C. The 1-2-3 Magic parenting program and its effect on child problem behaviors and dysfunctional parenting: a randomized controlled trial. *Behav Res Ther* 2014;58:52–64.
 36. Townsend MC. *Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliğinin Temelleri Kanıta Dayalı Uygulama Bakım Kavramları*. 6th ed. (Özcan CT, Gürhan N, Translation Editors). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2016. (Original study, publication date 2014).
 37. Stuart GW. *Principles and Practice of Psychiatric Nursing*. 10th ed. USA: Elsevier Inc.; 2013.
 38. Zaborskis A, Sirvyte D, Zemaitiene N. Prevalence and familial predictors of suicidal behaviour among adolescents in Lithuania: a cross-sectional survey 2014. *BMC Public Health* 2016;16:554.
 39. Sanavi FS, Baghbanian A, Shovey MF, Ansari-Moghaddam A. A study on family communication pattern and parenting styles with quality of life in adolescent. *J Pak Med Assoc* 2013;63:1393–8.
 40. Leung JT, Shek DT. Parent-Adolescent Discrepancies in Perceived Parenting Characteristics and Adolescent Developmental Outcomes in Poor Chinese Families. *J Child Fam Stud* 2014;23:200–13.
 41. Çokluk Ö, Şekercioğlu G, Büyüköztürk Ş. *Sosyal Bilimler için çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. 3rd ed. Ankara: Pegem Akademi; 2014.

42. Dursun Y, Kocagöz E. Yapısal Eşitlik Modellemesi ve Regresyon: Karşılaştırmalı bir Analiz. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2010;35:1–17.
43. Eldeklioğlu J. Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 1999;11:7–13.
44. Piers EV, Harris DB. The Piers-Harris Children's Self-Concept Scale. Nashville, Tennessee: Counselor Recordings and Tests; 1969.
45. Öner, N. Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler Bir Başvuru Kaynağı. 3rd ed. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi; 2008.
46. Armsden GC, Greenberg MT. The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. J Youth Adolesc 1987;16:427–54.
47. Raja SN, McGee R, Stanton WR. Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. J Youth Adolesc 1992;21:471–85.
48. Günaydın G, Selçuk E, Sümer N, Uysal A. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açısından Değerlendirilmesi. Türk Psikoloji Yazıları 2005;8:13–23.
49. Schermelleh Engel K, Moosbrugger H, Muller H. Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. Methods of Psychological Research Online 2003;8:23–74.
50. Balan R, Dobrea A, Roman GD, Balazsi R. Indirect effects of parenting practices on internalizing problems among adolescents: The role of expressive suppression. Journal of Child and Family Studies 2017;26:40–7.
51. Lim Y, Lee O. Relationships between parental maltreatment and adolescents' school adjustment: Mediating roles of self-esteem and peer attachment. Journal of Child and Family Studies 2017;26:393–404.
52. Gözcü Yavaş CÖ. Orta ve Geç Ergenlik Dönemindeki Ergenlerde Tutum ve Davranış Farklılıkları. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2012;3:113–38.
53. Karaca S, Ünsal Barlas G, Onan N, Can Öz Y. 16-20 yaş grubu ergenlerde aile işlevleri ve kişilerarası ilişki tarzının incelenmesi: Bir üniversite örnekleme. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi 2013;2:139–46.
54. Li JB, Delvecchio E, Lis A, Nie YG, Di Riso D. Parental attachment, self-control, and depressive symptoms in Chinese and Italian adolescents: Test of a mediation model. J Adolesc 2015;43:159–70.
55. van Eijck FE, Branje SJ, Hale WW 3rd, Meeus WH. Longitudinal associations between perceived parent-adolescent attachment relationship quality and generalized anxiety disorder symptoms in adolescence. J Abnorm Child Psychol 2012;40:871–83.
56. Ying L, Ma F, Huang H, Guo X, Chen C, Xu F. Parental Monitoring, Parent-Adolescent Communication, and Adolescents' Trust in Their Parents in China. PLoS One 2015;10:e0134730.
57. Llorca A, Cristina Richaud M, Malonda E. Parenting, Peer Relationships, Academic Self-efficacy, and Academic Achievement: Direct and Mediating Effects. Front Psychol 2017;8:2120.

* Bu çalışma, 20-23 Kasım 2018'de Antalya'da yapılan V. Uluslararası IX. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongesinde sözel bildiri olarak sunulmuş olup, 2017 yılında Prof. Dr. Fatma Öz danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalında yapılan doktora tezinden üretilmiştir.